

עת"א 8498/04/23 - משה נתנאל בכר נגד הממונה על עבודות שירות - מפקדת גוש מרכז ע"י

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עת"א 8498-04-23 בכר נ' הממונה על עבודות שירות - מפקדת גוש מרכז ואח'

בפני	כבוד השופט עידו דרואן-גמליאל
עותר	משה נתנאל בכר
	ע"י ב"כ עוה"ד אלפי-שקד
נגד	
משיב	הממונה על עבודות שירות - מפקדת גוש מרכז ע"י ב"כ
	עוה"ד אשכנזי

פסק דין

לפני עתירת אסיר שהוגשה מכוח סעיף 62א לפקודת בתי הסוהר [נ"ח], תשל"ב-1971 וסעיף 51ט(ג) לחוק העונשין, תשל"ז-1977 [להלן - החוק], בה מתבקש ביטולה של החלטת ראש אגף אסיר בשב"ס, שניתנה ביום 29.03.2023 לפי סעיף 51ט(א) לחוק, ושעניינה הפסקה המנהלית של ריצוי מאסר בעבודות שירות והוראה להמשך ריצויים בכליאה של 103 הימים שנותרו [להלן - ההחלטה המנהלית].

מהלך הדברים:

1. העותר, יליד 23.05.2002, כבן 21 שנים כיום, עמד לדין בבית המשפט לנוער בפתח תקווה והודה, במסגרת הסדר טיעון, בעבירה של תקיפה חובלנית, לפי סעיף 380 לחוק. ביום 28.09.2022 הורשע העותר בעבירה ונגזרו עליו העונשים הבאים: חודשיים מאסר בפועל; הפעלת מאסר מותנה בן שלושה חודשים, בחפיפה חלקית, כך שסך הכל חויב הנאשם בארבעה חודשי מאסר בפועל, לריצוי בעבודות שירות ב"מוקד שליחים" בראשון לציון, החל מיום 14.12.2022; חמישה חודשי מאסר מותנה למשך שלוש שנים, שלא יעבור עבירת אלימות מסוג פשע; חודשיים מאסר מותנה למשך שלוש שנים, שלא יעבור עבירת אלימות מסוג עוון; ופיצוי הנפגע בסך 1,500 ₪ [ת"פ 51685-08-20].

2. למעשה, התייצב העותר לשנים-עשר ימי עבודה בלבד ופטר עצמו ללא רשות מהתייצבות לחמישים ימי עבודה נוספים, עד שביום 29.3.2023 הופסק ריצוי העונש בעבודות השירות בהחלטה המנהלית הנ"ל, מחמת עילות אלה, מהמפורטות בסעיף 51ט(א) לחוק: (1) העותר לא התייצב לתחילת ריצוי עבודת השירות או נעדר מהעבודה ללא אישור הממונה, רכז עבודת השירות, המפקח או רופא; (2) העותר לא ביצע כראוי את המשימות שהוטלו עליו או שהתנהגותו בעבודה לא הניחה את הדעת; (3) העותר הפר תנאי מתנאי עבודת השירות שקבע בית המשפט לפי סעיף 51ב(ג) לחוק; וגם (4) לא ציית להוראה של הממונה, של רכז עבודת השירות או של המפקח או לא קיים חובה המוטלת עליו בחוק.

נימוקי העתירה:

3. לטענת העותר, הוא הפסיק לבצע את עבודות השירות מחמת קשיים כלכליים והחמרה במצבו הנפשי. כשזמן לשימוע, לא התאפשר לו ליווי עורך-דין והועלמה ממנו האפשרות לייצוג על-ידי הסניגוריה הציבורית. העותר פנה לסניגוריה הציבורית, מונתה לו לבקשתו סניגורית אחרת, אך לא הוא הצליח לתאם מועד לשימוע נוסף. בקשתו בעתירה זו ממוקדת בקיום שימוע נוסף, בליווי הסניגורית המלומדת.

4. את דבריו ביקש העותר לתמוך באלו:

א. חוות דעת פסיכיאטרית מיום 19.1.2022, שניתנה על-ידי פסיכיאטר מומחה לאחר פגישה אחת עם העותר ואמו. בחוות הדעת מוסבר כי העותר סובל מהפרעת קשב וריכוז הגוררת קושי בהבנת אחרים ובביטוי עצמי "וזה ההסבר המרכזי מדוע התנגש עם החוק". לדעת הפסיכיאטר, אין צורך בטיפול תרופתי, אך יש "למנוע בכל מחיר כניסתו לכלא, היות ומדובר באדם חולה, הוא לא יבין מדוע מענישים אותו ובדרך זו לא ישנה התנהגותו";

ב. מכתב רפואי מטעם רופא כללי מיום 13.04.2023, המצטט את חוות הדעת הפסיכיאטרית הנ"ל ומביא את תלונתו של העותר בדבר מצב רוח ירוד, חוסר יכולת להתמיד בעבודה וקושי להתעורר בבוקר. אף שהפסיכיאטר שלל צורך בתרופות, מטופל העותר בנוגדי דיכאון;

עמדת המשיבה:

5. בכתב התשובה לעתירה ובנספחים, הצביעה באת-כוחו המלומדת של המשיב על מספר הפעמים שבהן הוזנה העותר בדבר האפשרות להפסיק את עבודות השירות ולהביא לכליאתו ליתרת הריצוי של מאסר; הזכירה כי מלאכתו של בית המשפט עתה היא בבדיקת סבירותה של ההחלטה המנהלית ואל לו לשים עצמו בנעליה; והפנתה להלכה הפסוקה לפיה ההזדמנות לריצוי מאסר בדרך של עבודות שירות היא פריווילגיה הדירה, שניתן לשללה ממי שהוכיח כי אינו ראוי לה.

דין ומסקנות:

6. הלכה פסוקה, ותיקה ושרירה, מורה מפורשות ש"עונש עבודות שירות הוא בבחינת פריבילגיה הניתנת לנאשם והיא הדירה וניתנת לביטול בכל שלב, מקום שהנאשם אינו עומד בציפיות המתחייבות ממנו לצורך מימושה בענייננו המבקש, על אף הזדמנויות חוזרות ונשנות שניתנו לו, לא ביצע את המוטל עליו כראוי, הפגין זלזול במקומות העבודה אליהם שובץ, בכך שאיחר ונעדר מהם ללא כל אישור, וללא כל הודעה מראש. יתרה מכך, על אף טענות המבקש, נראה כי המשיב עשה למענו מעל ומעבר וניסה ככל יכולתו למצוא לו מקום עבודה מתאים חרף התנהגותו, אך הוא המשיך בשלו והוכיח כי אינו ראוי לפריבילגיה בדמות עבודות השירות." [וראו עת"א 54461-09-22 מחאמיד נ' הממונה על עבודות שירות - מפקדת גוש צפון (26.10.2022); רע"ב 4352/10 חאג' יחיא נ' מ.י. (4.7.2011); רע"ב 426/06 חווא נ' שירות בתי הסוהר (12.3.2006)].

7. אזכיר מושכלות ראשונים: במסגרת הליך זה לא שם בית המשפט עצמו בנעלי המשיב, אלא בוחן את שיקול דעתו ואת החלטתו במבחנים המנהליים ובהם ענייניות, היעדר הטיה, סבירות, מידתיות, שוויון ושקיפות [רע"ב 3564/14 בן ז'נו נ' שירות בתי הסוהר (2.6.2014)]; עת"א 37072-06-19 מנצור (אסיר) נ' שירות בתי הסוהר (15.12.2019)]. כפי שציינה באת-כוחו המלומדת של העותר, בפתח טיעוניה בדיון שהתקיים בעתירה,

אין היא טוענת כי דבק בהחלטת המשיב פגם של חוסר סבירות. לא נשמעה כל טענה אחרת לפגם מנהלי בהחלטת המשיב, וספק אם במצב דברים זה ניתן וראוי להתערב בהחלטה.

8. ב"כ המשיב התמקדה בהיות העותר צעיר לימים, שעוד היה קטין משנגזר עליו העונש, המרחף עתה מעל ראשו. ככלל, ודאי שמוצדק בעיניי - או לפחות סביר - להקדיש בעניינו של קטין השתדלות מיוחדת במתן הסברים ואף בניסיונות שכנוע בלשון רכה ובלשון קשה, ואפשר שיש להעניק גם לבגירים צעירים מאוד יחס דומה. אולם, גם לכך יש לשים סייג וגדר, שהלא כבר נפסק לא-פעם, ש"קטינות איננה חסינות" [והשוו לעניין קרוב לעניינו, בעת"א (מחוזי י-ם) 53463-11-14 פלוני נ' הממונה על עבודות השירות בשירות בתי הסוהר (22.01.2015), ובבקשת הרשות לערער על אותו פסק-דין, רע"ב 2509/15 טמוזרטי נ' הממונה על עבודות השירות (21.5.2015)].

9. עוד הפנתה ב"כ העותר לשני המסמכים שהציג העותר כאמור לעיל, אך כבר אומר שערכם בעיני אינו גבוה: ראשית, לא ברור מדוע לא הוצגה חוות הדעת הפסיכיאטרית לבית המשפט לנוער, אף שכבר היתה בידי העותר בעת הטיעונים להרשעה ולעונש; שנית, מדובר בחוות דעת לקונית למדי, לא קוהרנטית ודלה בממצאים ממשיים; ושלישית, ושמא עיקר, האמור במסמכים אלה סותר לחלוטין את התרשמותם של גורמי טיפול לאורך השנים, בהן העותר "הרשים את גורמי הטיפול כנער נבון, בעל יכולת וורבאלית גבוהה", ואף שיחק בקבוצות כדורגל מקצועיות [מובא בגזה"ד]. גם השופטת הנכבדה, שדנה פעמיים את העותר וליוותה אותו בתהליכי תיקון ושיקום, לא התרשמה מכל לקות בהבנה או ביכולת העותר להסביר עצמו לאחרים. "המכתב הרפואי" אינו עומד בפני עצמו, ואינו טעון התייחסות.

10. עיון בריבוי האזהרות וההפצרות, שהופנו לעותר מצד המשיב, מעורר השתאות כפולה - הן ממאמצי ומסבלנותו של המשיב, והן מקשי עורפו של העותר, שספק אם חדל מלנסות "לערבב את המערכת", כדבריו בדיון.

11. כבר בגזר הדין הוזהר העותר בדבר חובותיו כעובד שירות ובדבר העברתו לריצוי העונש בכליאה, אם יפר את כללי המשיב. כבר ביום הראשון לריצוי העונש, 14.12.2022, הוזהר שוב בפירוט דקדקני וחתם על הצהרה לפיה הבין את הכללים ואת העיצום שילווה את הפרתם, והתחייב לציית להם. ביום 03.01.2023 נערכה לו שיחת בירור ראשונה ומפורטת. מאז תכפו והצטברו שיחות בירור ושיחות אזהרה, לרבות הצעות לפתרון בעיות, כגון שינוי מקום עבודות השירות לעיר מגוריו וגם הצעת חופשה בת 45 ימים. לאלו נוספו שיחות טלפון רבות, והכל ללא הועיל. העותר ואימו, שגם אליה פנו נציגי המשיב, סיפקו הסברים שונים ומשתנים, אך ההסברים שחזרו ונשנו הם אי-פְּנִיּוֹת לבצע עבודות שירות, מחמת חובות כבדים שעל העותר להחזיר, וקשייו לקום בבוקר. משלב מסוים סרב העותר לקשר ממשי עם המשיב, עד לקביעת מועד שימוע, שבו אמר שישטח טענותיו. העותר אף ציין, לא פעם, שאין בכוונתו לבצע את העבודות.

12. לקראת יום השימוע, 14.3.2023, תוזכר העותר טלפונית ואישר הגעתו. דא עקא, שלא התייצב לשימוע, ולדבריו הגיע למקום אך סרב להמתין ועזב.

13. גם לאחר מועד השימוע, שהתקיים בלעדיו, ניסו נציגי המשיב לשכנע את העותר לעלות על המסלול ולמנוע את התוצאה הצפויה והקשה, אך לא עלה בידם. כך, לא נותרה ברירה, הממונה על עבודות השירות המליץ על הפסקת העבודות וביום 29.3.2023 ניתנה ההחלטה המנהלית.

14. עוד אוסיף, שטענת העותר בדבר אי-ידיעה כי הוא זכאי לליווי סיגור ציבורי בשימוע, נסתרת עובדתית בשיחותיהם של נציגי המשיב עם העותר ועם באת-כוחו בהליך הפלילי.

15. במצב דברים זה, אין כל עילה להזדמנות לשימוע נוסף. היעדרות לבקשה זו, באין עילה, יוצרת או מעודדת פרקטיקה פסולה, המחלישה ומרדדת את סמכותו של המשיב, וגורעת מהוודאות הנחוצה בדבר תגובה עונשית הולמת במקרים כגון דא. זאת ככלל, ובפרט - דומני שמסר נוסף של ויתור, ולו קטן, יחזק אצל העותר לרעתו את אמונתו ההרסנית בכוחו המניפולטיבי.

16. אסיים בדברי הש' עמית בעניין **טמזרטי** הנ"ל, שלמרבה הצער כאילו נכתבו בעניינו של העותר: "לא נעלמו מעיני גילו הצעיר של המבקש, מצוקתו הנפשית, החרטה אשר הביע בבקשתו והתחייבותו למלא אחר הדרישות והחובות שיוטלו עליו. אלא שהתנהגותו והתנהלותו של המבקש, מעידה עליו שהתייחס לעבודות השירות כאל "תוכנית כבקשתך". ניתנו למבקש הזדמנויות רבות לשפר את דרכיו, אך התנהלותו מעידה על זלזול בהוראות הממונים ועל קלות ראש בהתייחסות לפריבילגיה שניתנה לו. החלטתו של הגורם המוסמך להורות על הפסקת עבודות השירות אינה חורגת ממבחן הסבירות, נוכח היעדרויותיו החוזרות ונשנות של המבקש למרות ההזדמנויות הרבות שניתנו לו, כך שבסיכומי של דבר ריצה 15 יום בלבד מתוך 161 הימים שחלפו. סוף דבר שהבקשה נדחית. יש לקוות כי לאחר שירצה המבקש את יתרת עונשו בבית הסוהר, יוכל לפתוח דף חדש בהליך שיקומו".

סוף-דבר:

17. העתירה נדחית.

18. לבקשת העותר, ללא התנגדות המשיב, יתייצב העותר לריצוי יתרת עונשו בכליאה ביום **6.8.2023** בשעה 10:00, בבית מעצר ניצן, אלא אם יורה לו גורם שב"ס להתייצב במקום אחר. עיכוב ביצועו של עונש המאסר יעמוד בתוקפו עד למועד האמור. יתרת העונש תחושב על-ידי שב"ס.

19. אציע, כי העותר יקדים פנייה לשב"ס, באמצעות באת-כוחו, לבירור האפשרות למיין מוקדם.

20. לבקשת הצדדים, ישלחו אליהם עותקים מפסק הדין, חלף התייצבותם.

ניתן היום, ז' אייר תשפ"ג, 28 אפריל 2023, בהעדר הצדדים.